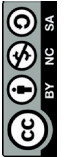

El 'Full de la Cultura' (1982-1983), de la 'Hoja del Lunes' de Barcelona, i els continguts sobre la llengua catalana

Catalan Language Content in the Supplement 'Full de la Cultura' (1982-1983) of Barcelona's Weekly Newspaper 'Hoja del Lunes'

Daniel Casals i Martorell

Universitat Autònoma de Barcelona

L'objectiu del present article és donar a conèixer el Full de la Cultura i analitzar els textos sobre la llengua catalana que l'esmentat suplement cultural de la Hoja del Lunes de Barcelona va fer públics. Els resultats de la investigació evidencien que el Full de la Cultura es va posar en marxa arran de l'arribada del periodista Josep Maria Cadena a la direcció del setmanari, va sortir entre el 7 de juny de 1982 i el 21 de febrer de 1983, i va ser elaborat per periodistes i escriptors sensibles a l'ús del català. Va afegir-se, així, a les publicacions que, durant la Transició, estaven escrites en aquest idioma, en aquest cas amb l'objectiu de difondre continguts culturals d'actualitat, sobre literatura, dramaturgia, música, arts plàstiques, filosofia i llengua. Així, el Full de la Cultura va continuar la tradició de la premsa de Catalunya a l'hora de dedicar espais a parlar de diferents aspectes de la llengua catalana com a contingut d'interès social: l'autoritat i el corpus normatiu,

The objective of this paper is to raise awareness of the Full de la Cultura and analyze the texts about Catalan language made public by this cultural supplement to Barcelona's Hoja del Lunes. The results of the research show that the Full de la Cultura was launched with the appointment of the journalist Josep Maria Cadena as the director of the weekly magazine, which was published between June 7, 1982 and February 21, 1983. It was produced by journalists and writers who were sensitive to the use of Catalan. Thus, this weekly became one of the publications during the Transition that were written in this language, with the aim of disseminating current cultural content related to literature, drama, music, visual arts, philosophy and language. In this sense, the Full de la Cultura continued the Catalan press tradition of devoting space to discussing different aspects of the Catalan language as a type of content of social interest, and addressed

la situació a l'ensenyament i als mitjans de comunicació, el model d'estàndard més adequat per a l'època, la correcció lingüística, trobades acadèmiques de prestigi, la sociolingüística i novetats bibliogràfiques.

Paraules clau: llengua catalana, català estàndard, periodisme cultural, Full de la Cultura, Hoja del Lunes.

such issues as normative authority and standard corpuses, its position in both education and the media, the most appropriate standard model for the time, linguistic correction, prestigious academic conferences, sociolinguistics and bibliographical novelties.

Keywords: Catalan language, standard Catalan, cultural journalism, Full de la Cultura, Hoja del Lunes.

OBJECTE D'ESTUDI I OBJECTIU

L'objecte d'estudi d'aquesta recerca el conforma la premsa escrita durant la Transició, concretament, el *Full de la Cultura* (1982-1983), del periòdic *Hoja del Lunes* de Barcelona, i el seu objectiu és donar a conèixer el suplement esmentat, analitzar els textos que va dedicar a la llengua catalana i reflexionar sobre la seva significació.

Aquesta investigació s'emmarca en la història social o externa de la llengua. Concebuda com una subdisciplina de la història general, l'enfocament social de la llengua —connectat, en aquest cas, amb la història de la premsa de Catalunya— s'ocupa de l'estudi dels fets polítics, socials i culturals que envolten la vida d'un idioma (Nadal, 1992). Aquest punt de vista es posa de manifest en el nostre treball perquè s'hi examina un fet social i cultural de l'època contemporània vinculat a l'idioma: l'adopció del català com a vehicle d'expressió i com a temàtica d'interès del suplement cultural objecte d'anàlisi, dins de la premsa en castellà del final del segle XX a Catalunya.

Quant al text, segons Van Dijk (2012: 13) hi ha una relació entre el discurs i el context que l'envolta. Aquest lligam està determinat per "la definició subjectiva realitzada por los participantes de la situación comunicativa". Això justifica "la base común y las representaciones sociales compartidas" entre els autors i els lectors; controla la manera com els actors produeixen i entenen el discurs, i alhora connecta el text i la societat (Dijk, 2012: 14-15).

Els mitjans de comunicació contemporanis han inclòs seccions sobre la llengua. A la premsa, en són mostres "Converses filològiques" (1919-1928), de Pompeu Fabra, a *La Publicitat*; "Aclariments lingüístics" (1966-1970), de Josep Ibàñez i Albert Jané, a *Tele/estel*; "El llenguatge" (1976-1985), també de Jané, a *l'Avui*; i els articles de Joan Solà al *Diari de Barcelona* (1974-1976, 1990-1991), *El Món* (1981-1984) i *l'Avui* (1991-2010). A la ràdio trobem "Converses del Míliu" (1932-1936) i "Cursos de catalán" (1969), a Ràdio Barcelona; i "Parlem del català" (1990-1997),

a Catalunya Ràdio. A la televisió destaquen “Català de primera mà” (1982), a RTVE; “Digui, digui!” (1984), a TV3 i RTVE; i “Català a l’atac” (2012-2013), a TV3. Solà (1977) va començar a estudiar aquest gènere periodístic a *Del català incorrecte al català correcte*, i treballs posteriors d’altres autors també els han dedicat atenció (Casals, Massanell i Segarra, 2018).

Per dur a terme aquest estudi, ens hem basat en el mètode hipoteticodeductiu. La hipòtesi de partida suposa que el context sociopolític de la Transició, en què es reclamava la normalització del català i legalment se n’havia recuperat l’oficialitat, propiciava el sorgiment de publicacions culturals escrites en aquest idioma. Hem fet el buidatge dels trenta-set números del *Full de la Cultura* i de cada text n’hem reunit set dades: autor, títol, gènere periodístic, tema, disciplina a què s’adscriu, data de publicació i idees principals dels que tracten sobre la llengua catalana. Amb aquestes informacions hem alimentat una aplicació informatitzada, que n’ha possibilitat l’explotació sistemàtica i l’estudi quantitatiu i qualitatiu del contingut (*content analysis*, Dijk, 1978: 14). Hem tingut en compte també el testimoni de Josep Maria Cadena, director de la *Hoja del Lunes* entre 1982 i 1983, i un dels impulsors del suplement esmentat.

El present article té cinc apartats. El primer n’ha exposat l’objecte d’estudi i l’objectiu, l’emmarcament disciplinari, una aproximació panoràmica d’espais dedicats a la llengua, el mètode i l’estructura. El segon apartat és una contextualització al voltant de la *Hoja del Lunes* de Barcelona i de la situació política i mediàtica de l’època en què es va publicar el *Full de la Cultura*. El tercer caracteritza el suplement objecte d’anàlisi i el quart n’analitza les peces periodístiques sobre la llengua catalana. El cinquè apartat recull les conclusions que es desprenen de l’estudi que hem dut a terme.

CONTEXTUALITZACIÓ

Aquest apartat està integrat per dos blocs: un en què s’aproxima a la història de la *Hoja del Lunes* i un altre en què exposa succintament els fets polítics i mediàtics més rellevants de la Transició a Catalunya.

LA ‘HOJA DEL LUNES’ DE BARCELONA

Després que el 1920 es concedís un dia de descans setmanal als treballadors de la premsa, el 1921 es va crear la *Hoja Oficial*, per suplir l’absència de rotatius. El 1925 es va autoritzar que ampliés el nombre de notícies i que inserís publicitat. A Barcelona en va assumir l’edició la Casa de la Caritat i va sortir el 4 de gener de 1926 com a *Hoja Oficial de la Provincia de Barcelona* (Martí, 2016: 31). A partir del 27 d’abril de 1931 (Guillamet, 1994: 129), en temps de la República, se’n va fer una versió en català, *Fulla Oficial dels Dilluns de Barcelona*, que dies més tard es va corregir per *Full Oficial dels Dilluns de Barcelona* i que va sortir fins al 26 de desembre de 1938. Durant la Guerra Civil va aparèixer irregularment i va reduir el nombre de pàgines (Martí, 2016: 31-32). Després de l’entrada dels franquistes a la capital, la *Hoja Oficial de la Provincia de Barcelona* va tornar a aparèixer el 27

de febrer de 1939 (Guillamet, 1994: 179). El 1955 se'n va fer càrrec l'Associació de la Premsa, el tiratge i els ingressos van augmentar i, en el tardofranquisme, en van aparèixer edicions a Girona, Lleida i Tarragona (Martí, 2016: 31-32). Durant la Transició va perdre progressivament "lectors i anunciants" i, tot i el canvi de direcció de 1982, la decisió de les empreses periodístiques de publicar diaris també cada dilluns va comprometre definitivament la viabilitat del setmanari, que va sortir per últim cop el 21 de febrer de 1983.

La *Hoja del Lunes* tenia el castellà com a llengua vehicular, tot i que va incloure alguns espais redactats en català des de 1974 en planes de continguts culturals (Guillamet, 1994: 204). Durant la Transició, el periòdic reunia seccions com "Els dilluns xerraires", "Carta de Barcelona" i "Dibuixants d'ara". A partir del canvi de direcció de 1982, es va incrementar la presència del català. Josep Maria Cadenas assenyala que una altra novetat de la seva etapa com a director va ser l'espai "Clar i català", elaborat per Joan Fortuny —aleshores responsable de correcció de l'*Avui*—, una columna que es dedicava a la denúncia d'errors lingüístics i a la proposta d'alternatives admeses per substituir-los (Casals, 2019).

SITUACIÓ POLÍTICA I MEDIÀTICA

Durant la Transició es va crear un marc polític, institucional i social que va permetre la posada en marxa del procés de normalització de la llengua catalana després del franquisme. El 1977 es va reinstaurar la Generalitat de Catalunya, el 1978 es va aprovar la Constitució espanyola i el 1979 es va sancionar l'Estatut d'Autonomia. Aquesta nova legalitat va atorgar al català el rang d'idioma propi i l'estatus de cooficial. Tornava a ensenyar-se a les escoles com a matèria dels plans d'estudi i s'anava fent lloc en un panorama de mitjans de comunicació en el qual el castellà dominava.

Quant a la premsa, durant el franquisme van sortir publicacions culturals en català, com la revista *Serra d'Or* (1959), editada per l'Abadia de Montserrat, i el setmanari *Tele/estel* (1966-1970). La llengua catalana també va trobar espai a les pàgines culturals del *Diario de Barcelona*, *El Correo Catalán*, *Hoja del Lunes*, *Mundo Diario* i *Tele/eXprés* (Guillamet, 1994: 204; Gifreu, 2014: 97). El 1975 va sorgir *El Correu del Dijous*, suplement d'*El Correo Catalán*. En la premsa especialitzada van fer ús del català l'infantil *Cavall Fort* (1960), *L'Avenç* (1977) i *Perspectiva escolar* (1974) (Gifreu, 2014: 99). Un altre exemple de publicació en català va ser *Oriflamma*, que va aparèixer entre 1961 i 1977 emparada pel Bisbat de Vic.

L'abril de 1976 va sortir l'*Avui*, el primer diari escrit només en català després de l'acabament de la Guerra Civil, i el 13 de desembre d'aquell any va començar a emetre Ràdio 4, per bé que, des de 1964, es comptava amb alguns programes del circuit català de Radiotelevisión Española emesos en aquesta llengua. Tanmateix, els "mitjans de comunicació de masses, especialment a la televisió i en la premsa de gran tiratge i en el cinema", conformen un dels àmbits que presentava més mancances en la normalització lingüística (Ferrando i Nicolás, 1993: 182). Les publicacions de proximitat són el sector en què havien aparegut més capçaleres amb el català com a llengua vehicular (Gifreu, 2014: 98), amb exemples com *Regió7* (1978), *El 9 Nou* (1978), *El 3 de Vuit* (1982) i *La Veu de l'Anoia* (1982), entre

d'altres. El 1983 es van posar en marxa les emissions de Catalunya Ràdio i de Televisió de Catalunya. Va ser significatiu també el setmanari *El Temps* (1986), del País Valencià. La revista *Presència* va passar a ser suplement del *Punt Diari* (Guillemet, 1994: 221) i fins al 1983 va sortir *Canigó*, una capçalera de temes polítics i culturals creada a Figueres (Guillemet, 1994: 221).

EL 'FULL DE LA CULTURA'

El *Full de la Cultura* va ser una de les novetats que va introduir el periodista Josep Maria Cadena quan va arribar a la direcció de la *Hoja del Lunes* de Barcelona, en el marc d'un canvi que va donar més entrada als continguts culturals catalans i a l'ús del català.¹ Aquest suplement va tenir una vida curta: va sortir per primera vegada el 7 de juny de 1982 i per darrera el 21 de febrer de 1983,² coincidint amb el final de la *Hoja del Lunes*. A continuació reproduïm la capçalera del primer número del *Full de la Cultura*:

Imatge 1. Capçalera del primer número, del 7 de juny de 1982

Els 37 números d'aquest suplement estan redactats exclusivament en català. Cadascun té quatre pàgines i sol contenir, almenys, una entrevista. En general, cada plana conté dues peces periodístiques, tot i que n'hi ha alguna que n'inclou una o tres. En conjunt, el *Full de la Cultura* reuneix 259 textos, distribuïts en aquests gèneres:

Article	Entrevista	Correcció	Índex	Total
228	29	1	1	259

Hi ha 228 articles, el 88,03%; molt per sobre de les 29 entrevistes, que representen l'11,20%; 1 índex i 1 correcció d'errada, això és, el 0,38% per cap.

1 Entrevista a Josep Maria Cadena.

2 El 25 d'octubre de 1982 el *Full de la Cultura* no es va publicar.

D'altra banda, els textos del *Full de la Cultura* s'adscriuen a diferents temàtiques. La més present va ser la literatura catalana,³ amb més d'una cinquantena d'articles. La segueixen altres disciplines com les arts plàstiques, les arts escèniques, la literatura universal, la filosofia, la música, la llengua i l'edició, amb diverses peces en cada cas, que oscil·len entre 10 i 40. Per sota, hi ha altres temes que només es posen de manifest en un text o dos, per exemple arxius i biblioteques, universitat, política cultural, arqueologia, rutes, història, cuina i novetats bibliogràfiques. Fins i tot, s'hi van aplegar escrits de creació literària, entre d'altres.

El *Full de la Cultura* l'elaborava una vintena de col·laboradors. Es pot distingir un grup de vuit d'autors més assidus, amb un nombre de textos que oscil·lava entre 10 i 30 per cap, format per Joan Alcaraz, Alfred Badia, Norbert Bilbeny, Josep Faulí, Josep Iglésias del Marquet, Oriol Martorell, Josep Miracle, Eugeni Molero, Ramon Pla i Arxé i Ricard Salvat. En segon lloc, s'hi van reunir, amb menys freqüència, articles d'autors com Antoni Bartomeus, Àlex Broch, Pere Calders, Joaquim Carbó, Francesc Castells, Jordi Coca, Agustí Pons i Manuel Valls, que van firmar entre 1 i 4 peces per cap.

Quant al primer grup, Eugeni Molero i Joan Alcaraz eren els responsables de les entrevistes que publicava el *Full de la Cultura*, i la resta, en general, s'ocupava dels articles. Pel que fa a les temàtiques de què es responsabilitzaven, Josep Iglésias del Marquet signava els textos sobre art plàstic; Norbert Bilbeny era l'autor dels de filosofia; Ricard Salvat aportava els coneixements sobre teatre; Josep Faulí escrivia sobre literatura universal; Ramon Pla i Arxé, sobre literatura catalana i universal; Alfred Badia parlava sobre l'idioma, per bé que, en algunes ocasions, va dissertar sobre altres temes com literatura catalana i filosofia; Oriol Martorell escrivia sobre música i història de la música, i Josep Miracle, sobre llengua i literatura.

EL CATALÀ COM A CONTINGUT DEL 'FULL DE LA CULTURA'

La llengua va ser un dels temes que es van tractar al *Full de la Cultura*, per bé que no en una secció fixa ni a càrrec d'un sol autor. Sobre aquest camp s'hi van publicar 20 peces periodístiques, de signatura individual, a càrrec de Joan Alcaraz, Alfred Badia, Norbert Bilbeny, Josep Miracle i Eugeni Molero. Dins d'aquest conjunt, hi ha 4 entrevistes: del primer a Antoni Maria Badia i Margarit i a Francesc Vallverdú, i del darrer col·laborador a Enric Casassas i a Josep Perarnau.

Els aspectes als quals es van dedicar aquests textos són: l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i el corpus normatiu, el model d'estàndard, la situació als mitjans de comunicació, l'ensenyament de la llengua, la correcció lingüística, el projecte de II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, la sociolingüística i novetats bibliogràfiques.

3 Hem inclòs en aquest grup els articles sobre poesia, narrativa, moviments literaris i premis.

L'IEC I EL CORPUS NORMATIU

El *Full de la Cultura* va plantejar l'àmbit territorial d'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans. S'hi va referir Enric Casassas, que aleshores era el president d'aquesta institució, en l'entrevista publicada el 13 de desembre de 1982:

... el seu àmbit [de l'IEC] no ha estat limitat al que anomenem "província" de Barcelona, car el que li correspon és estat connectat, a nivell d'organització, amb la corporació política de govern de Catalunya. Existeix una variant molt curiosa del tema, que es dona en el decret de reconeixement de l'existència de l'IEC, decret signat pel Rei i aparegut en el "BOE" (26-11-76).⁴ Aquell text parla en uns termes gairebé impensables (sic), car fa extensiu l'àmbit de l'IEC a les terres de llengua i cultura catalanes.

Aquest reconeixement estava recollit al Reial decret 3118/1976, de 26 de novembre, que, a més, publicava els estatuts de l'IEC. La legislació esmentada li reconeixia un àmbit d'actuació pancatalà, fins i tot per sobre de les expectatives d'aquesta institució en aquells moments. Arribava després de trenta-sis anys de franquisme, un règim que va crear dificultats perquè l'Institut pogués dur a terme, amb normalitat, l'acció científica que tenia encomanada:

L'IEC ha hagut de superar un llarg període (sic) de clandestinitat, durant el qual ha estat mancat d'ajuts oficials i fins i tot ha sofert persecucions.

Sobre la codificació de llengua catalana, el *Full de la Cultura* es va referir a les infraestructures necessàries, dins de l'IEC, amb l'objectiu de poder continuar, després de la dictadura, l'elaboració del corpus normatiu:

Tenim definit l'organigrama [...] que permeti el desenvolupament de les activitats planificades. [...] Tenim plantejat el cas concret de les oficines lexicogràfiques, que precisen d'un equip humà bàsic i altament qualificat per al seu funcionament. [...] voldria remarcar la importància de la tasca de l'elaboració del "Diccionari General de la Llengua Catalana"...

De fet, a la confecció del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), de Pompeu Fabra, s'hi havia referit Josep Miracle en l'article publicat el 23 d'agost de 1982 i titulat "Ens cal el Diccionari de l'Institut". Feia un repàs històric d'algunes vicissituds del procés de confecció del corpus normatiu. Explicava el trencament entre mossèn Antoni Maria Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans, un fet que va endarrerir el projecte de *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC i que va obligar a recomençar-ne els treballs. Davant de l'allargament previsible, Miracle subratllava la provisionalitat del *Diccionari general*, que va ser una petició de l'editor Antoni López Llausàs a Pompeu Fabra perquè el fes "per sortir del pas":

⁴ Aquesta data és la del Reial decret esmentat; la de publicació al *Boletín Oficial del Estado* (BOE) és el 21 de gener de 1977.

El Diccionari Fabra havia de ser un diccionari interí mentre s'esperava la publicació del seu per part de l'Institut. Aquest concepte és importantíssim; afecta la mateixa realització del Fabra, car el Mestre no s'hi pogué dedicar a fons, com fent una obra definitiva, sinó una obra aproximada, i acomplerta encara entre els grans apressaments que reclamaven enllestir el treball en relatiu poc temps.

Així mateix, Miracle relatava altres inconvenients en la confecció de la normativa com el fet que la Guerra Civil hagués interromput els treballs d'elaboració del *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC i la circumstància que la censura franquista hagués retallat la segona edició del recull lexicogràfic fabrià.

Malgrat la provisionalitat esmentada, el Diccionari Fabra va ser una eina de referència per a l'ús tant durant la dictadura com ja en la Transició. A propòsit del cinquantenari d'aquesta obra, en un article publicat per Tots Sants de 1982, Norbert Bilbeny en lloava la utilitat i la qualificava d'eina imprescindible. Hi afegia que el Diccionari Fabra havia de contribuir a la normalització de la llengua en els llibres i en l'ensenyament de la filosofia, i denunciava el fet que estudiosos d'aquesta disciplina escrivissin en un altre idioma perquè no dominaven prou el català. Així mateix, assenyalava errors lingüístics que es donaven en el seu camp de coneixement com ara les confusions entre “el *fi* i la *fi*, l'*ésser* i l'*estar*, el *doncs* i el *perquè*, el *res* i el *gens*, el *lliurar* i l'*alliberar*, el *sota* i el *baix*, el *senyalar* i l'*assenyalar*”.

No obstant la dita utilitat, Miracle demanava que no es modifiqués més el *Diccionari general de la llengua catalana* —tot i que ell mateix hi havia introduït, anteriorment, canvis en la tercera edició— i que es dugués a terme el *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC:

... no s'ha de reelaborar més el Diccionari Fabra, ans al contrari, tornar-lo a les proporcions que li va donar el seu autor. Tots els afegits, totes les correccions, han de ser reservats per al Diccionari de l'Institut, editat en un volum més gran que les proporcions del Fabra, les quals, amb tants d'afegits, el fan pràcticament immaneuable.

El *Full de la Cultura* va posar damunt de la taula la necessitat d'acceptació social de la norma lingüística en general com a instrument de defensa de la llengua davant dels perills externs, tal com va posar de manifest l'article que Alfred Badia va publicar el 5 de juliol de 1982:

Tot rebuig de la norma, baldament apel·li a la llibertat d'expressió verbal més idealment incoercible, desemboca, de fet, en l'abandonament d'un dels millors mitjans de defensa que ens permet d'afrontar els factors de desintegració que amenacen pertot la nostra llengua.

EL MODEL D'ESTÀNDARD

Alfred Badia (5.7.1982) denunciava la separació que s'havia creat entre la varietat ensenyada i la usada pels catalanoparlants, com un problema a l'hora de fixar un model formal. Intuint la diferenciació entre els conceptes de *normativa* i d'*estàndard* (Bastardas, 1996: 96, nota 66), va posar al damunt de la taula si es podria

neutralitzar, en aquesta darrera varietat, la distància entre la *llengua correcta* i la *llengua viva* (14.6.1982):

... hi ha d'haver una normativa que articuli el model, a l'empara del qual la llengua estàndard fa o ha de fer la seva via.

Insistia en l'aproximació de normativa i parla en un patró que havia de ser assumit pels catalanoparlants (19.7.1982), i demanava un model flexible i dinàmic (14.6.1982) que integrés, d'una banda, la correcció i, de l'altra, també l'evolució que l'idioma havia sofert, malgrat la interferència que podia comportar (5.7.1982).

Badia postulava que el model d'estàndard fos composicional i, per això, creia que l'havia d'elaborar un conjunt d'experts del domini lingüístic aplegats en un centre nou —que, a parer seu, es podria crear aprofitant l'avinentsa del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana (vegeu l'apartat El projecte de II Congrés Internacional de la Llengua Catalana a la pàgina 181)— que prenguéssin les decisions de selecció de les variants lingüístiques i que estigués integrat per (19.7.1982):

... representants de València, les Illes i la Catalunya Nord que n'assenyalessin les respectives variants, un equip institucional i de caràcter rector, un equip amb autèntica autoritat de dret i de fet.

Alfred Badia guiava la feina que hauria de dur a terme el centre esmentat amb l'objectiu d'elaborar el model d'estàndard, si calia fins i tot modificant la normativa en casos puntuals:

... caldria garbellar els barbarismes, aplegar els vocabularis del món tècnic ja elaborats —que ara ja no són sempre merament especialitzats— i preparar els que falten, fer inventari dels girs estàndards correctes, editar, per tal que fossin adequadament difosos, els manuals de modismes expressius catalanesos, ara en perill d'extinció, cercar com reactualitzar mots populars, vulgars i "estripats" i tot, que els equivalents castellans ofeguen, salvar tots els "grops" que presenta la morfosintaxi normativa d'ara, simplificar tal o tal enfarfec [...] de l'ortografia oficial, etc.

A parer de Badia (19.7.1982), el resultat d'aquesta feina havia de ser:

... el viable esquema d'una llengua model provisional, alhora viva i normativament correcta, una llengua que no sembli tan "difícil" als adults catalanoparlants que freqüenten les classes de català, i als infants i adolescents que s'hi inicien, ni a tots els que es llancen a usar-la en els mitjans de comunicació.

Alfred Badia defensava que el model esmentat s'havia de desvincular del purisme i de la laxitud, i el situava entre les dues opcions que identificava en el debat coetani sobre l'estàndard (19.7.1982):

... la que alhora dista, per una banda, del pidgin híbrid de certs bilingües habituals o de la barrija-barreja d'aquells catalanoparlants nodrits exclusivament de diaris, ràdios i tele-

visió en llengua castellana, i per l'altra, dels purismes enyorívols, dels arcaïsmes amollats indiscriminadament, o de les savieses lèxiques i estilístiques, ressonants d'humanitats, del llenguatge culte, perfectament lícites en aquest àmbit —i que Déu ens les conservi—, però fora de lloc en la llengua estàndard.

En efecte, en el text del 16 d'agost de 1982, n'excloïa els trets arcaïcs i també els dialectals locals:

Desterrarem, doncs, els *àdhuc*, *quelcom*, *llur-llurs*, *qualsevulla*, *mant-manta*, *no res menys*, *nogensmenys*, *ço del meu*, *no contrastant*, etc. etc. de la llengua viva i els reservarem per a la llengua culta.

Tampoc no era partidari d'acceptar algunes solucions no admeses que sí que eren defensades per altres sectors, com ara:

... la combinació *els hi* com a datiu plural [...] suprimir o limitar l'ús dels pronoms adverbials, *en*, *hi*, tan concisos i expressius...

La necessitat d'articular un model de llengua per als periodistes dels nous mitjans de comunicació en català va originar una polèmica, anomenada entre *heavies* i *lights*, que va enfrontar partidaris d'una opció cenyida estrictament a la normativa lingüística, i una altra de formada per "un nombrós i influent grup de correctors i traductors dels mitjans de comunicació", basada sobretot en el parlar de l'àrea de Barcelona (Solà, 1987; Ferrando i Nicolás, 1993; Casals, 2001).

En sintaxi encara, Alfred Badia es mostrava partidari dels postulats de Joan Coromines per a l'ús de les preposicions *per* i *per a*: la segona quedava limitada als usos en què la primera produïa "ambigüïtats", per bé que donava al lector l'opció de seguir la solució normativa (16.8.1982). Quant al lèxic, en l'estàndard Badia proposava canviar els barbarismes per mots o girs genuïns, "vetllant perquè aquesta substitució no l'engavanyi ni l'encarari" (1.11.1982). Distingia entre dues menes d'interferències lèxiques, que no acceptava en cap cas: d'una banda, les "que revelen llur caràcter espuri", com *ajedrés* i *hojaldre*; i, de l'altra, les que ja havien "arrelat" en la llengua, com *entregar* i *disfrutar*. Com a alternativa a les darreres, proposava *fer a mans* o *donar*, i *passar-se la bé* o *ser feliç*, que, al seu torn, preferia davant *lliurar* i *gaudir* o *fruir*, respectivament.

Per reduir la distància entre normativa i parla, Badia demanava "unes modificacions definides o una permissió relativa dels esquemes codificadors" en algunes qüestions que afectaven la morfologia i la sintaxi, com ara la unió de verbs i pronoms febles (*poseu-ze*), algunes combinacions de pronoms febles (*li ho*, *li'n*, *la hi*), els usos dels verbs *ser* i *estar*, l'article *lo* i els plurals acabats en so africac (*desigs/desitjos*).

SITUACIÓ DE LA LLENGUA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

El *Full de la Cultura* es va referir a l'estat de la llengua catalana als mitjans de comunicació durant la Transició. En aquest sentit, Alfred Badia oposava el mal mo-

del ortològic dels locutors de ràdio i de televisió amb el que considerava exemplar dels actors i de les actrius teatrals (2.8.1982).⁵

En un article del 2 d'agost de 1982, Badia advertia que les interferències de la llengua oral de Barcelona, més nombroses que les de la resta del territori, no havien d'arribar als mitjans orals. Apuntava articulacions no admeses, com els ensordiments sistemàtics, tant en els enllaços entre paraules com dins d'un mot, i també altres inadequacions com el fet que els locutors obviaven:

... gairebé sistemàticament la distinció entre les es i les os obertes i tancades, ignoren massa sovint les vocals neutres, obliden moltes geminacions, tant si la grafia les indica com no, transformen molts fonemes fricatiu en africats, articulen la *ela* amb aquella esgarrifosa liquiditat "mongívola", etc.

Davant les imperfeccions que havia detectat en l'ús, el 7 de juny de 1982 exigia un esforç als professionals que se servien del català estàndard, conscient del fet que el seu model havia de ser referencial:

... si hom l'usa públicament a través dels mitjans de comunicació, si hom fa de locutor, d'escriptor, de polític, de periodista: no és un contrasentit, diguem-ho eufemísticament, que no s'esmerci a perfeccionar dicció, lèxic, construcció sintàctica, a fi de no injuriar la llengua i d'ajudar amb una expressió correcta els receptors catalanoparlants?

D'altra banda, el *Full de la Cultura* es va fer ressò, en un article de Joan Alcaraz del 15 de novembre de 1982, del programa "Català de primera mà", emès pel segon canal de Radiotelevisión Española i dirigit per Josep Maria Muntaner Pasqual. Segons Muntaner, l'objectiu d'aquest espai era que "la gent se sensibilitzi i es decideixi a millorar el seu català". Els diàlegs entre els quatre personatges que hi apareixien mostraven unes incorreccions que, posteriorment, eren comentades i per a les quals es proposaven alternatives. Creia que no es podria redreçar la situació "fins que no hi hagi més televisió i de les escoles realment en surti tothom parlant en la nostra llengua". Segons deia Muntaner, el model que el programa pretenia transmetre era la varietat estàndard bàsica, dins la normativa, i, doncs, es distanciava d'un corrent d'aleshores partidari d'acceptar algunes interferències:

No estem d'acord, com algú ha opinat darrerament, que s'hagi de dir "barco" en comptes de "vaixell", per exemple. Ara bé, tampoc no volem forçar solucions. Totes les solucions naturals i espontànies que es donen en el llenguatge parlat són bones, sempre que siguin correctes. Volem, sobretot, intentar corregir els barbarismes d'ús més freqüent...

Els guions estaven escrits per Albert Jané i el programa comptava amb l'assessorament fonètic de Núria Aramon. Els actors que donaven vida als personatges

⁵ Alfred Badia (5.8.1982) esmentava com a exemple de bon model ortològic el dels actors i de les actrius de la representació de *Primera història d'Ester* al Romea.

de “Català de primera mà” eren Rafael Anglada, Joan Borràs, Mercè Bruquetas i Carme Sansa, i cada emissió tenia una durada d’un quart d’hora.

L’ENSENYAMENT DE LA LLENGUA

Al text del 5 d’agost de 1982 Alfred Badia constata que les dificultats més importants que tenien els estudiants dels cursos i dels exàmens que organitzava Òmnium Cultural eren ortogràfiques. En aquest sentit, es preguntava per una eventual simplificació, exigible no únicament a la llengua catalana, que hauria de dur a terme una “autoritat lingüística”.

En l’article del 7 de juny de 1982, posava de manifest que el català era vist com una llengua difícil d’aprendre per part dels alumnes. Així com no es donava allunyament entre la varietat culta i l’estàndard, sí creia que n’hi havia entre la varietat ensenyada i la parlada:

En termes de sòci-lingüística (sic), aquesta consciència de dificultat no revela sinó una cosa: la distància que hi ha entre el model lingüístic de la llengua catalana correcta i el coneixement espontani i pràctic que la gent en té.

Segons Badia, les causes de l’allunyament esmentat es trobaven en la història adversa de la llengua i en el fet que:

La deturpació, l’empobriment, la contaminació i el calc fonètic, morfosintàctic o lèxic, agreujats pels anys de repressió franquista i insuficientment compensats per les mesures normalitzadores d’ara, tot i llur bona voluntat, mantenen patèticament vigent el problema de distanciament a què adés feia referència i contribueixen a forjar el mite de la dificultat del català.

Per resoldre aquesta separació, el 19 de juliol de 1982 Badia demanava als ensenyants que usessin:

... la llengua estàndard correcta en les variants més senzilles, més d’ús corrent, menys insòlites; i tocant a la morfosintaxi, a desencarcar certes rigideses normatives fins allà on sigui possible, sense establir, però, la solució de la seva capella o de la seva comarca.

Partint del fet que la principal dificultat “resideix en la deturpació ambiental”, Alfred Badia feia una altra petició als docents per evitar interferències:

... [que] admetessin, per exemple en l’àmbit dels barbarismes, que, quan no hi ha més remei, quan la solució (sic) correcta, no arcaica, no purista, els obliga a admetre la llicitud d’un gir o d’un mot que troben estrany, aquesta estranyesa no els durarà gaire temps. Penseu en les “travesses”, els “suports”, els “caps de setmana”, etc. que la lectura diària de l’*Avui* els posa a la punta de la llengua.

Reconeixia, doncs, que la premsa en català havia ajudat a fer retrocedir castellanismes i a implantar alternatives que havien anat deixant de ser estranyes per

als usuaris. Així mateix, per reduir l'allunyament esmentat, Badia (7.6.1982) no admetia el plantejament dels que mostraven “el seu menyspreu per tota norma” i era contrari als docents que “accepten deturpacions lèxiques” i “eludeixen pronúncies correctes”, i es defensava (14.6.1982) dels crítics que propugnaven ensenyar la llengua viva en lloc de la normativa, que considerava necessària per salvar l'idioma de la situació de l'època.

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

Els criteris de correcció escrita van ser plantejats al *Full de la Cultura*. El 4 d'octubre de 1982 Josep Miracle postulava que l'autor ha de ser un bon model d'escriptura i de correcció. Criticava el corrent que aplicava directrius del tipus “ultrafabrística” que hi havia hagut cap a la dècada dels anys cinquanta. Aquella visió imposava, per exemple, *ésser* en lloc de *ser* i *àdhuc* en comptes de *també*, i, fins i tot, aplicava anacrònicament la normativa de l'IEC als textos del segle XIX i anteriors.

Miracle creia que, a principi de la dècada dels anys vuitanta del segle XX, s'havia passat de la inflexibilitat esmentada:

... a una relaxació que és tan o més censurable que aquella intransigència dels anys cinquanta. Aquella intransigència era filla d'un primmirament a cercar la perfecció; en canvi, aquesta relaxació denota un menyspreu absolut al principi de la correcció...

Així mateix, Alfred Badia criticava la barreja en un mateix registre de construccions no admeses amb arcaïsmes, cosa que atribuïa al desconeixement de la llengua. I desmentia que *enguany* fos un arcaïsmes o que els correctors imposessin mots com *llur*, *hom*, *àdhuc* i *quelcom* (5.7.1982).

EL PROJECTE DE II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA

El *Full de la Cultura* va fer-se ressò del projecte de II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que, finalment, es va celebrar l'any 1986. En va parlar, en primer lloc, Alfred Badia en un article publicat el 12 de juliol de 1982.

Hi comentava el document d'Antoni Maria Badia i Margarit “Proposta per a la tasca científica”, en el qual defensava que la trobada esmentada estigués més orientada a la sociolingüística que a la lingüística. En una entrevista publicada el 23 d'agost de 1982, Badia i Margarit, promotor d'aquesta reunió acadèmica i defensor que tingués un vessant científic i un altre de divulgador, repassava les causes de la situació problemàtica del català en la Transició, i apuntava que podien ser tractades en la reunió que havia projectat:

La llengua catalana és usada amb moltes imperfeccions. [...] Perquè no hi ha hagut escola catalana; perquè no hi ha mitjans de comunicació en català en la proporció que seria necessària; perquè tenim un contacte inevitable amb la llengua oficial de l'Estat; perquè viuen amb nosaltres una allau de persones que no són catalanoparlants d'origen; perquè els catalanoparlants i els no-catalanoparlants es troben mesclats en la societat, i cons-

tantment hi ha l'anomenada interacció d'una llengua i l'altra; perquè la situació especial del català crea uns problemes d'actituds de les persones davant la llengua; perquè cal estudiar el tema del bilingüisme en l'ensenyament...

En l'article del 12 de juliol de 1982, Alfred Badia havia plantejat l'eventual adhesió de l'Institut d'Estudis Catalans a la trobada acadèmica projectada, que va quedar condicionada a l'assumpció de les normes lingüístiques per part del congrés esmentat, per bé que, en la dita entrevista, Badia i Margarit recordava que l'IEC encara no s'hi havia pronunciat oficialment. D'altra banda, Alfred Badia qüestionava que el congrés, més orientat a la sociolingüística, pogués solucionar l'actualització de la normativa que es requeria en alguns punts de morfologia i sintaxi, i plantejava els problemes amb què podia topar aquesta feina:

...¿com delimitar, després de quaranta anys de persecució implacable, i ara, de semiasíxia, un camp lèxic acceptable per la gent responsable de tots els Països Catalans, sense un estudi previ de les variants dialectals (volem dir, de cada regió de la llengua), dels barbarismes a condemnar o a acceptar, de les solucions catalanes a l'allau de mots forasters procedents de les tecnologies vàries?

Imatge 2. Primer article del número 6 del 'Full de la Cultura'

Número 6

Barcelona, 12 de juliol de 1982

Full de la Cultura

Un segon Congrés de la Llengua Catalana?

Segons les darreres notícies, tot fa creure que és un fet que tindrem un segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, probablement a la darrera de l'any vinent. Si al començament el projecte era tot just una pura aspiració de teràpia lingüística, ara tots els signes indiquen que aquest projecte tira endavant. Tenim una comissió qualificada que el prepara, hi ha uns diners esmerçats. I ara, en nom de la Fundació del Congrés de Cultura Catalana, Antoni M. Badia Margarit ha presentat una «proposta per a la fase científica» de l'altíssim Congrés que servirà per a congregar la lletra de Cerví que rebran els presumptes assistents.

Es probablement prematur de jutjar adequadament aquesta iniciativa mentre no se sàpiga amb precisió el caràcter definit que els preparadors volen donar-li. Segons que sembla, encara no han passat de la fase de contactes exploradors entre els preconitzadors decidits, els adherents més o menys reticents i els adversaris de pes. Resulta, però, plenament factible de reflexionar sobre la proposta que el doctor Antoni M. Badia ha donat a conèixer, en nom de la Fundació del C.C.C., en el document de què hem fet menció. La intenció i el tenent d'aquest document, al·lun quines siguin les vicissituds que pugui sofrir fins a arribar a la convocatòria del Congrés, són prou precisos en determinats punts importants. Per al doctor Badia, el Congrés no haurà de ser de lingüística pròpiament dita —sense el fet que la normativa gramatical i lèxica actual és considerada per el plelament vàlida— sinó de sociolingüística. A part del criteri personal del doctor Ba-

dia, aquesta declaració de respecte a la normativa oficialment vigent apunta de manera clara a l'Institut d'Estudis Catalans, l'entitat del qual el Congrés no més és possible, si és que arriba a produir-se, a condició que aquest respecti plenàriament la sèrie normativa. En segon lloc, l'autor del document insisteix que el Congrés ha de tenir un caràcter científic i especialitat al màxim, és a dir, entén que els estudis que emprendrà hauran de ser confiats a autèntics especialistes. Més que acompanyar o seguir d'una ampliació essencialitzadora, d'unes activitats paral·leles, que permetin que les tasques del Congrés arribin al poble catalanoparlant —al·lun, més desastent del que caldria—, la llengua del qual és urgent de normalitzar.

Algo donat, ¿què és lícit esperar d'un Congrés de la Llengua Catalana estrictament sociolingüístic? ¿I serà possible de superar l'estadi d'anàlisi, debat i projecte de les solucions que reclama l'estat de la nostra llengua? A la sociolingüística li toca d'estudiar l'ús i el funcionament d'aquesta, de cara a una política lingüística adequada a la situació dels Països Catalans. En l'aspecte que més ens urgeix, a saber, l'establiment d'un model de llengua estàndard, alhora viva i concreta; i com delimitar, després de quaranta anys de persecució implacable, i ara, de semiasíxia, un camp lèxic acceptable per la gent responsable de tots els Països Catalans, sense un estudi previ de les variants dialectals (volem dir, de cada regió de la llengua), dels barbarismes a condemnar o a acceptar, de les solucions catalanes a l'allau de mots forasters procedents de les tecnologies vàries? i com adequar-

Primer Congrés
Internacional de la
Llengua Catalana

Portada del llibre oficial del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat l'any 1906.

al moment actual els egrops morfosintàctics més conflictius sense una actualització discreta de la normativa mateixa, en alguns, segurament pocs punts? Com diu Joan Solà en el seu article aparegut el n.º 29 del setmanari *El Món*, una feina com aquesta reclama més aviat ser abordada des de la lingüística estricta i per tant no sembla que un Congrés com que el es projecta sigui el

lloc més idoni per a ocupar-se'n. Es clar que potser el doctor Badia pensa que, a semblança d'allò que ocorregué l'any 1906 en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el que ara es projecta pot propiciar la creació del Centre Organisme tècnic encarregat de fer després la feina d'estudi lingüístic estricte abans dita, i la de determinar unes solucions vàlides per a tot, amb les degudes variants regionals, i d'instar-ne l'aplicació.

En tal cas, potser podríem absoldre el Congrés de l'encàrrec de ser només un espai per al diàleg mancat d'efectivitat. Encara que, tocant a aquesta qüestió de l'efectivitat, l'autoritat, diguem-ne moral del Congrés, amb els experts indígenes que s'hi aplegaran, els seus romanistes i catalanòfils estrangers, la prova que hi ha de deixar formulades d'ús de la llengua que impedeixin que cap catalanoparlant s'hi senti foraster, una possible orquestració popular, públicament afiançada, potser podrien intentar supllir l'acció de govern que ens manca per a aconseguir-la, per a fer que les decisions lingüístiques adoptades o a adoptar, s'apliquin.

Si guil com sigui, hanourats com estem cada dia més, creiem, el capdavant que ara ens convé de deixar de banda totes les possibles reserves que el Congrés suscita. Tot el que sigui plaer en el nostre mal destí ha de merèixer un respecte previ. Benvingut, doncs, el Congrés, tant se val el criteri amb què actui i que hom conserci a procurar-li l'eficàcia que la nostra amagada llengua requereix.

Alfred Badia

Tanmateix, el *Full de la Cultura* també es va fer ressò d'una veu desfavorable a la convocatòria del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Francesc Vallverdú. Ho va manifestar en l'entrevista que li va fer Joan Alcaraz i que es va publicar el 29 de novembre de 1982:

... no som en un moment de muntar congressos d'aquesta mena i, particularment, la proposta no m'entusiasma gens ni mica. Si de cas, podria tenir sentit un simposi sobre normalització lingüística, però no una mena de muntatge supraestructural que podria fer pensar massa en el Congrés de Cultura Catalana. I això seria a hores d'ara una equivocació.

SOCIOLINGÜÍSTICA

El *Full de la Cultura* va tractar la sociolingüística com a disciplina que es trobava en expansió a Catalunya a començament de la dècada dels anys vuitanta del segle xx. Ho posa de manifest l'article que Alfred Badia va dedicar, el 7 de juny de 1982, a Lluís Vicent Aracil, particularment a l'obra *Papers de sociolingüística*, que reunia treballs dispersos d'aquest autor. Badia repassava els principals investigadors que s'havien dedicat a aquesta branca del coneixement aplicada als Països Catalans.

El text de Badia s'aproxima al concepte de la *sociolingüística* des de la perspectiva d'Aracil: "una lingüística que connecta la llengua a l'àmbit sociocultural, que no se cenyeix a l'estudi de l'estructura i del lèxic de cada llengua en ells mateixos, al marge dels seus condicionaments socioculturals". Així mateix, Alfred Badia s'acostava al concepte de *conflicte lingüístic*, des del punt de vista d'Aracil; a les llengües que avancen i dominen i les que retrocedeixen en l'ús, a causa d'un "joc de forces". Badia defensava que calia constituir un poder que frenés el del castellà amb l'objectiu d'aturar "el retrocés gradual" del català.

Una altra mostra de l'atenció del *Full de la Cultura* a aquesta disciplina és l'entrevista, ja esmentada, que Joan Alcaraz va fer a Francesc Vallverdú. Remarcava la joventut d'aquesta matèria i els principals autors que s'hi dedicaven, i, sobretot, repassava l'obra d'aquest sociolingüista, que pensava que a Catalunya hi havia conflicte lingüístic, però no *diglòssia*, perquè no hi existia:

... una situació equilibrada i estable de distribució de dos idiomes o dos parlars que es produeix en una comunitat en la qual aquestes dues llengües queden molt ben delimitades en les seves funcions.

Preguntat per la normalització lingüística que s'iniciava a Catalunya durant la dècada dels vuitanta del segle XX, Vallverdú en fixava uns objectius desitjables i en remarcava les fites assolides:

... caldria aconseguir que el català fos, plenament, la llengua territorial de Catalunya, tenint el castellà com a segona llengua. Però som lluny d'això. [...] perquè el marc legal —la Constitució i l'Estatut—, que jo accepto i respecto, no ens permeten d'arribar-hi. [...]

considero importantíssima la promulgació de la Llei del Català per part del Parlament de Catalunya.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

El *Full de la Cultura* va parlar d'un conjunt de novetats bibliogràfiques, que inclou una publicació acadèmica, treballs de recerca, assajos, diccionaris i vocabularis.⁶ El sorgiment de la revista especialitzada *Arxiu de Textos Catalans Antics* va motivar l'entrevista al seu director, Josep Perarnau, que Eugeni Molero va inserir el 27 de desembre de 1982. L'objectiu del nou projecte era posar documents catalans antics a l'abast dels especialistes, atès que s'hi reunia "una part del que resta als arxius i és totalment inèdit i també tot el que es publica a Europa i Amèrica referent al nostre passat". En destacava, així mateix, el fet que *Arxiu de Textos Catalans Antics* estava escrita en català i que havia tingut una bona recepció:

El fet que la publicació hagi aparegut en català no crea dificultats als investigadors estrangers, car els textos poden ésser seguits amb facilitat. Els nuclis on realment es porta a cap l'alta investigació històrica han manifestat la seva sorpresa i s'han interessat vivament per la nostra publicació.

El 22 de novembre de 1982, Alfred Badia va dedicar un article a la *Gramàtica del discurs*, de Gemma Rigau, una obra que havia estat guardonada. La ressenya, que lloava que el llibre estigués escrit en català, n'enunciava el contingut i en destacava la importància:

... constitueix una aportació decisiva per a determinar vàlidament moltes de les condicions que regeixen la coherència discursiva i doncs per a il·luminar els camins de la futura acabada teoria.

Destacava la tesi d'existència d'una *gramàtica del discurs*, contraposada a la *gramàtica de la frase*, amb la noció de *gramàtica* referida a la *gramàtica generativa transformacional*, pensada pel lingüista nord-americà Noam Chomsky. Badia aprofitava l'avinentsa per aclarir conceptes d'aquesta teoria com la *competència lingüística*, que distingia de *competència textual o discursiva*.

De la mà de Ramon Pla i Arxé, el *Full de la Cultura* del 3 de gener de 1983 va donar notícia de l'aparició del tercer volum del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, de Joan Coromines. Aquella ressenya en recordava l'objectiu ("un recull lexical que estudia l'origen [...] i l'evolució de les paraules"), n'indicava el contingut de les entrades, i en destacava el rigor metodològic i la densitat d'informació. Com a virtut més important de l'obra esmentada, Pla i Arxé n'assenyalava que era:

⁶ El *Full de la Cultura* va parlar de l'obra *Papers de sociolingüística*, d'Aracil (vegeu l'apartat Sociolingüística a la pàgina 183).

... expressió de la personalitat del seu autor tot depassant, de manera potser involuntària, però patent, l'asèpsia habitual de l'erudició i del treball científic. El fet és evident en la mateixa densitat de la informació que maneja Joan Coromines i que revela al lector més enllà de la constatació de solvència professional o d'una ment poderosa que és una capacitat estrictament intel·lectual, uns trets de tenacitat i passió, de minuciositat i contundència que ens acosten ja a una personalitat viva.

D'altra banda, Alfred Badia va dedicar l'article del 27 de desembre de 1982 als "repertoris lèxics, diccionaris, vocabularis, glossaris, enciclopèdies", concretament els "més cenyits o locals, més sectorials o populars". Es fixava, sobretot, en la col·lecció Llengua Viva de l'editorial Millà, concretament en els volums *Vocabularis de l'argot de la delinqüència; Proverbis, dites i frases fetes de la llengua catalana; Renoms, motius, malnoms i noms de casa, i Llenguatge subterrani de la política*, entre d'altres. A propòsit del darrer volum, Badia defensava la implantació d'aquesta manera de parlar:

De moment, a semblança de la "permissivitat" atorgada a films del tipus Barcelona Sud, hom diria que es podria donar llum verda a aquest argot només quan li toca de sortir als medis socials en què és habitual, i doncs l'argot català pot aspirar a plantar cara al castellà.

CONCLUSIONS

De l'estudi que hem dut a terme, se'n desprèn que el *Full de la Cultura* (1982-1983), de la *Hoja del Lunes* de Barcelona,

- va ser una publicació cultural escrita en català, sorgida en la Transició, que responia a l'interès d'un segment social interessat per aquests temes i que tenia l'objectiu de normalitzar l'ús d'aquest idioma a la premsa, continuant el camí fressat per altres capçaleres en el tardofranquisme;
- va incloure, dins dels aspectes tractats i seguint la tradició de la premsa, la llengua catalana per mitjà d'un conjunt d'articles de diversos autors com a reflex d'un interès social permanent per aquest tema;
- va parlar, en aquest sentit, sobretot d'aspectes idiomàtics externs que eren objecte d'estudi i de debat en el context coetani, com l'autoritat i la norma, els conceptes de *normativa* i *estàndard*, l'ús en àmbits formals, disciplines emergents, trobades acadèmiques i novetats bibliogràfiques; i
- va prendre posició en el debat coetani sobre el model d'estàndard més adequat per als àmbits públics com els mitjans de comunicació i l'ensenyament, i va fer-n'hi propostes.

Daniel Casals Martorell (Daniel.Casals@uab.cat) és professor titular de la UAB adscrit al Departament de Filologia Catalana, del qual ha estat director (2011-2017). És doctor en Filologia Catalana i llicenciat en Lingüística i Periodisme. És investigador principal del projecte FFI2016-80191-P,⁷ coordinador del Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana

de l'Època Contemporània (2017SGR1696) i codirector de la revista *Llengua & Literatura* de l'IEC. És autor d'*El català en antena* (2003) i *Ràdio en català* (2007), i coautor d'*El català als mitjans de comunicació* (2010). És editor de *Quan la llengua ven* (2015), i coeditor de *Futbol i llengua* (2007) i *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació* (2018).

Bibliografia

Bastardas, A. (1996). *Ecologia de les llengües*. Barcelona: Proa.

Casals, D. (2001). "Les polèmiques entre 'lights' i 'heavies' i les seves repercussions en l'elaboració dels models lingüístics per als mitjans de comunicació de massa". A: Pradilla, M. À. (ed.). *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*. Benicarló: Edicions Alambor, pp. 127-162.

—. (2019). "L'extensió social del català normatiu a la premsa durant la Transició. La secció "Clar i català" (1982-1983), de Joan Fortuny i Escoda, per a la "Hoja del Lunes"". *Estudis Romànics*, 41, pp. 147-175.

Casals, D.; Massanell, M.; Segarra, M. (eds.) (2018). *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Ferrando, A. i Nicolás, M. (1997² [1993]). *Panorama d'història de la llengua catalana*. València: Tàndem.

Gifreu, J. (2014). *El català a l'espai de comunicació. El procés de normalització de la llengua als mitjans (1976-2013)*. Bellaterra, Castelló, Barcelona, València: UAB, UJI, UPF, UV.

Guillamet, J. (1994). *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya 1641-1994*. Barcelona: La Campana.

Martí, X. (2016). "Quan els periodistes van ser els propietaris del seu diari". *Capçalera*, 173, pp. 30-33.

Nadal, J. M. (1992). *Llengua escrita, llengua nacional*. Barcelona: Quaderns Crema.

Solà, J. (1977). *Del català incorrecte al català correcte. Història dels criteris de correcció lingüística*. Barcelona: Edicions 62.

—. (1987). *L'obra de Pompeu Fabra*. Barcelona: Teide.

Dijk, T. van (1978). *La ciencia del texto*. Barcelona: Paidós Comunicació.

—. (2012). *Discurso y contexto. Un enfoque sociocognitivo*. Barcelona: Gedisa.

⁷ Aquest article ha estat possible gràcies al projecte de recerca FFI2016-80191-P (AEI/FEDER, UE), finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad, i al Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània (2017 SGR 1696), reconegut i finançat per l'AGAUR de la Secretaria d'Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya.